

ja muiden konservatiivien menestykseen vuoden 1980 vaaleissa. Pastorit olivat voimainsa tunnossa, he puhuivat yli sadasta miljoonasta katsojasta ja uuden, uskonnollisen aikakauden alkamisesta Yhdysvalloissa.

Sittemmin lumo on kadonnut. Mit-taukset osoittavat, että ohjelmista suosituimmatkin yltävät vain pariin miljoonaan katsojaan. Televisiokirkot eivät ole kenneet, kuten aiemmin kuvittelivat, murtautumaan "Raamattu-vyöhykkeeltä" - pastoreiden tavallisin katsoja on yhä vanhanpuoleinen, heikosti koulutettu etelävaltioissa asuva nainen. Kirkkojen poliittista vaikutusvaltaa on alettu epäillä, ja erilaiset seksi-, veropetos- ja huumeskandaalit ovat rapisuttaneet pastoreiden julkisivua.

Tv-kirkkojen kesken riehuu ankara sota markkinaosuuksista, mikä pakottaa keksimään yhä merkillisempiä ihmetekoja ja keräämään rahaa yhä epätoivoisemmin uhkauksin - Oral Roberts vaati keväällä seurakuntalaisiltaan kahdeksaa miljoonaa dollaria sillä uhalla, että muutoin "Herranoutaa" hänet. Näyttää siltä, että markkinat ovat täydet ja muutamien on kar-siuduttava.

Haddenin ja Swannin Prime Time Preachers on teoksista kepeämpi ja tv-pastoreiden elämäkertoja laajemmin esittelevä. Horsfieldin Religious Television -teoksessa referoidaan tv-kirkkoja koskevaa tutkimusta ja kysytään syvemmin, mitä televisio tekee kristinuskolle. Horsfieldin - pappi itsekin - kritiikin voi kiteyttää seuraavasti: Mitä on jäljellä kristinuskosta, jos seurakuntalaiset osallistuvat ehtoolliseen panemalla kätensä tv-vastaanottimen päälle ja tuijottavat saarnaajiaan piittaamatta lähimpiensä hädästä ja tuskasta?

Heikki Luostarinen

Tiedotusopin perusteita

LANGENBUCHER, Wolfgang R. (Hrsg.). Publizistik- und Kommunikationswissenschaft: ein Textbuch zur Einführung in ihre Teildisziplinen. Wien, Wilhelm Braumüller, 1986. 196 s.

Sillä, mitä suomeksi kutsutaan **tiedotus-opiksi**, on saksaksi useampiakin nimityksiä, joista laajimmalle levinneimmät ovat **Publizistik-** ja **Kommunikationswissenschaft**. Sanojen takana ovat tiedotusopin keskeiset historialliset taustat: edellinen viittaa saksalaiseen sanomalehtitieteeseen, jälkimmäinen yhdysvaltalaiseen **mass communication researchiin**. Ero niiden välillä on pieni, joskin se voi osoittautua tulevaisuudessa tärkeäksi. Tarkoitin seuraavaa kahta asiaa, jotka viimeisten 10-15 vuoden kuluessa ovat sekä sisältä että ulkoa alkaneet hämär-tää tiedotusoppia.

Ensinnäkin ns. uudet viestimet ovat tehneet joukko- ja muun viestinnän eroa epäselvemmäksi; sitä paitsi ne ovat alkaneet kiinnostaa tiedotusoppineita yhä enenevässä määrin. Jotkut ovat tehneet tästä sen (virheellisen) johtopäätöksen, että koska raja joukko- ja muun viestinnän välillä on tullut yhä vaikeammaksi vetää, sitä ei ole lainkaan olemassa. Seurauksena on luonnollisesti ollut yritys laajentaa tiedotusopin perinteistä alaa äkkijyrkällä tavalla lehdistöstä, televisiosta jne. esimerkiksi erilaisiin tietokoneen avulla tapahtuvan viestinnän ilmiöihin.

Toiseksi joukkoviestinnästä ovat tiedotusoppineiden lisäksi kiinnostuneet yhä enemmän myös monet muut tieteilijät kuten kielen- ja taiteentutkijat, sosiologit ja valtio-oppineet. Se laaja tieteen välinen alue, jota kutsutaan nykyään kulttuuritutkimukseksi, on itse asiassa paljossa myös (joukko)viestinnän tutkimusta. Tiedotusoppilisen ja muun tutkimuksen välinen ero on näin tullut yhä vaikeammaksi hahmottaa.

Mikäli tiedotusopilla kuitenkin tarkoi-tetaan jotain täsmällistä asiaa, sen rajat on pystyttävä määrittämään riittävän tarkasti (mikä ei ole sama asia kuin tyhjentyvästi tai täydellisesti). Vakiintu-

neempien tieteiden tapaan on siten pysyttävä osoittamaan, mitä tiedotusoppi tutkii, minkälaisista osista se koostuu ja minkälaiset tutkimukset kuuluvat sen ns. klassikkoihin. Suunnilleen tämä on Wolfgang R. Langenbucherin teoksen tausta ja tavoite.

Langenbucher, joka on tiedotusopin professori Wienin yliopistossa, on koonnut teokseensa kymmenen saksankielistä, myös itävaltalaisista ja sveitsiläistä avaintekstiä (Muss-Texte). Vanhin on Max Weberin "Zu einer Soziologie des Zeitungswesens" (1910, suom. Tiedotustutkimus 2/1985), tuoreimmat Ulrich Saxerin "Systematische Kommunikationspolitik" ja Hans Heinz Fabrisin "Österreichs Beitrag zu Kommunikationswissenschaft und -forschung" (molemmat vuodelta 1983). Teos pyrkii kattamaan tiedotusopin kaikki tiedesystemaattiset alueet, joihin lasketaan (yleinen) viestintäteoria, metodiikka ja metodologia, viestintä- tai väli-neoppi, viestintähistoria, -politiikka, -talous ja -käytäntö. Näiden lisäksi on vielä poliittinen viestintä, johon tulee keskittymään teoksen toinen osa.

Vaikka tiedotusopin osa-alueiden nimeämisessä käytetään sanaa viestintä, Langenbucher kirjoittajineen edustavat sitä perinteistä kantaa, että tiedotusopin tutkimuskohde muodostuu yhteiskunnallisesta tai joukkoviestinnästä, ei suinkaan kaikista mahdollisista viestintäilmiöistä. Toisin sanoen tiedotusoppi on vain yksi, ei suinkaan ainoa viestintätiede. Kuten Franz Ronneberger toteaa on tiedotusopin alan hämärtyminen myötä sen uskottavuus oppiaineena alkanut pahasti kärsiä. Muut tieteet ovat esimerkiksi lohkonet tiedotusopilta itselleen paloja, kun se on laiminlyönyt teoreettiset ponnistelut oman identiteettinsä säilyttämiseksi.

Langenbucherin kokoelma on tarkoitettu tiedotusopin perusteiden oppikirjaksi, ja sellaisena se on onnistunut. Valikoidut artikkelit ovat kauttaaltaan hyviä, niistä saa riittävän täsmällisen ja monipuolisen kuvan käsitellyistä aiheista. Esimerkiksi Ulrich Saxer pystyy osoittamaan, kuinka viestintäpolitiikkakin voi olla aito osa tiedotusoppia tieteenä eikä ainoastaan käytännön politiikan legitimointia tieteellissävyisin argumentein. Samoin Winfried B. Lerg kykenee vakuuttamaan, miksi joukkoviestinnän

historian tutkimuksella on edelleen laaja tehtäväkenttä edessään, ja Gerd G. Kopper, miksi joukkoviestinnän talous on kiehtova ja toistaiseksi puutteellisesti tutkittu kysymys.

Kokoelmaan sisältyy myös Frieder Nascholdin "Kommunikationstheorien" (alk. 1969), joka on edelleen parhaita tiiviitä esityksiä yhdysvaltalaisen joukkoviestintäteoreettisen ajattelun kehityksestä S-R -malleista transaktio- ja järjestelmäteoriaan. Viimein Hans Wagner (s. 1937), joka on harvinaisia vanhan Zeitungswissenschaftin edustajia nykytiedotusopissa, esittää kiintoisan journalististen ilmaisu- tai esitysmuotojen teoriarungon, joka nojaa omintakeiseen viestintäkäsitykseen ja jolla on suoria yhteyksiä tällä hetkellä (suomalaisessakin) tiedotusopissa esille nousseeseen puheaktiteoriaan (artikkeli on vuodelta 1977).

Teoksen käyttöarvoa erilaisen opiskelun välineenä lisäävät aihekohtaiset, suppeat suositeltavan lisäkirjallisuuden luettelot. Ne auttavat jatkamaan hyvän tutkimuksen pariin ilman, että tiedonhaluista näännytettäisiin määrättömän pitkällä ja laadullisesti erottelukyvyyttömällä bibliografioilla. Minkä tahansa oppiaineen perusteoksen tulee antaa kuva myös siitä, mitä kannattaa lukea, jos haluaa laajentaa tietojään.

Haittaa ei tee se, että Langenbucherin kirjallisuusvihjeet ovat lukijakuntansa huomioon ottaen saksankielisiä. Myös suomalaisten tiedotusoppineiden on hyvä pitää mielessä, että saksalaisella kielialueella ilmestyy edelleen osa tiedotusopin kovimmista ja perusteellisimmista töistä. Koska niitä ei myöskään harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta käännetä englanniksi, ne uhkaavat jäädä vaille ansaitsemaansa huomiota. Tämäkin on syy tuntea tiedotusopin perusteiden saksankielisiä esityksiä.

Tarmo Malmberg